

[2. 2.]

MEMORIE VAN TOELICHTING.

Het eindcijfer dezer begrooting bedraagt f 13 139 862,82, tegen f 13 838 884,46⁵ in het vorige jaar, derhalve f 699 021,64⁵ minder.

Voor en aler de oorzaken van dat verschil toe te lichten, zij het den ondergeteekende vergund op eenige punten te wijzen, die bij de behandeling der begrooting van het VIde Hoofdstuk voor het dienstjaar 1878, ter sprake werden gebragt en die niet zonder invloed zijn gebleven op den vorm en de cijfers van het thans aangeboden ontwerp van wet.

Wat den vorm betreft, zal, zelfs bij eene oppervlakkige kennismaking van de wijze waarop de artikelen gesplitst en onder verschillende afdelingen en onder-afdeelingen gerangschikt werden, kunnen opgemerkt worden, dat in ruime mate aan het verlangen van diegenen werd voldaan, die hun wensch te kennen gaven, met betrekking tot het voortaan inrigten der begrooting op een meer rationelen en gedetailleerde voet dan tot nu toe daarbij werd gevolgd.

In eene wijdoopige beschouwing te treden over de beweegredenen, die tot de nu gevolgde wijze van inrigting hebben geleid, zal wel niet noodig zijn, daar zij voor het meerendeel voor de hand liggen en in den alstructiven staat worden aangegeven; het zij den ondergeteekende alleen vergund op te merken, dat eene splitsing der artikelen op nog ruimere schaal dan thans heeft plaats gevonden, onraadzaam moet geacht worden met het oog op de onzekerheid der uitgaven, vooral aan eene marine-begrooting klevende, en de vele en niet te voorkomen bezwaren, die daardoor zouden kunnen rijzen tegen het volgen van een behoorlijken en gewenschten gang van zaken.

Eene poging, ingesteld met het doel om in den alstructiven staat tevens aan te toonen welk gedeelte der geraamde bedragen het gevolg is onzer bezittingen in Oost-Indie en dus beschouwd zoude kunnen worden als de kosten, die op de begrooting niet uitgetrokken behoeften te worden, indien wij die bezittingen niet hadden, is, zoo als trouwens door den ondergeteekende werd vermoed, met geen goeden uitslag bekroond geworden, althans niet met zoodanigen uitslag, dat hij die cijfers, als op deugdelijke gronden steunende, bij de behandeling der begrooting, zoude durven verdedigen.

Toch is de arbeid, daaraan besteed, niet geheel onvruchtbaar gebleven, want mogten de daarbij verkregen uitkomsten niet in allen deele als waar kunnen worden aangemerkt, als globale en de waarheid vrij nabij komende getallen, hebben zij kunnen dienen om tot grondslag te strekken voor de vaststelling eener bijdrage van vier miljoen ten behoeve der schatkist, op de begrooting voor Nederlandsch-Indie uit te trekken.

Opdat men zich een denkbeeld zoude kunnen vormen van de gronden waarop dat bedrag steunt, wordt de berekening daarvan bij deze memorie gevoegd.

Aangaande de cijfers dezer begrooting zoude naar de bespreking der verschillende afdelingen in deze Memorie en naar de toelichtingen van den alstructiven staat kunnen worden verwezen, indien niet door eene ontworpen nieuwe regeling van de bezoldigingen der zeeofficieren en der officieren van administratie vele posten in de Iste en de IIIde afdeeling wijziging hadden ondergaan. In korte trekken kunnen de aard en de strekking dier ontworpen regeling

en haar invloed op de verschillende posten dezer begrooting, op de volgende wijze, worden omschreven.

De bezoldigingen der officieren tot de marine behoorende, bestonden vroeger hoofdzakelijk slechts uit twee soorten, te weten: uit *vaste tractementen* en *zeetractementen*. De eerste bepaalden de bezoldiging gedurende de non-activiteit, de beide te zamen vormden het bedrag van het inkomen gedurende den tijd dat de officieren zich in de eene of andere betrekking in active dienst bevonden.

Toen het bedrag van de vaste tractementen bleek niet meer voldoende te zijn om daarvan op eene den bekleeden rang passende wijze te leven, werd dat bedrag eerst voor de hogere en later ook voor de lagere rangen verhoogd, doch om daardoor niet tevens het inkomen van de active officieren te vermeerderen, werd die verhooging enkel en alleen toegekend aan degenen, die zich op non-activiteit bevonden; men kreeg daardoor dus een rubriek meer, namelijk die van verhooging van het vast tractement gedurende de non-activiteit.

Diezelfde uitkomst had men kunnen verkrijgen, door de zeetractementen te verlagen naar mate de vaste tractementen werden verhoogd, en tot dien, naar het voorkomt, meer eenvoudigen weg wenscht de ondergeteekende terug te keeren door eene invoering van de ontworpen regeling in 1879. In algemeenen zin genomen, zullen dan daardoor de vaste tractementen met het bedrag der thans reeds bestaande verhoogingen worden vermeerderd en de zeetractementen met gelijk bedrag worden verminderd, in dier voege, dat de bezoldigingen zelve geene verandering ondergaan dan alleen in aard.

De wijziging in de regeling der bezoldiging van de officieren van administratie zal zich eveneens hoofdzakelijk bepalen tot het brengen eener vereenvoudiging in de laatste regeling, namelijk: door de zeetractementen vast te stellen in verhouding tot de rangen en tot de plaats die de officieren in de ranglijst innemen, in stede van, zoo als nu, afhankelijk te zijn van het charter van den bodem waarop zij dienen, eene wijziging die geene verhooging van bezoldiging in zich sluit, doch vele alsdan onnoodige mutaties zal voorkomen.

Van deze gelegenheid wenscht de ondergeteekende evenwel tevens gebruik te maken om in eene sedert geruimen tijd gevoelde behoefte te voorzien, door eenige verhooging van inkomsten toe te kennen aan de directeuren en commandanten onzer maritime inrigtingen te Willemsoord, Amsterdam en Hellevoetsluis en aan de aan boord der oorlogsschepen in ondergeschikte betrekking dienende luitenanten ter zee der 1ste en 2de klasse en adelborsten 1ste klasse.

Wat het onvoldoende der tegenwoordige bezoldiging der genoemde vlag-officieren betreft, zal slechts gewezen behoeven te worden op den aard der positie die zij bekleeden, eene positie die hen dwingt, ja zelfs ten pligt stelt, niet alleen de aan hen ondergeschikte officieren en ambtenaren, maar ook zee-officieren van andere natien en niet zelden bezoekers van aanzien en rang, waaronder vorstelijke personen, te ontvangen, aan hunne tafel te noodigen en zich daartoe in te rigten. En wat de voorgenomen verhooging der bezoldiging van de genoemde inferieure officieren aangaat, zal de ondergeteekende wel alleen behoeven te wijzen op het feit, dat het bedrag daarvan sedert het jaar 1844 onveranderd is gebleven.

Thans bedraagt het voor:

de luitenanten ter zee 1ste klasse . . .	f 1400 's jaars
de luitenanten ter zee 2de klasse . . .	1100 »
en de adelborsten 1ste klasse . . .	900 »
	450 »

terwijl het voornemen bestaat die te brengen voor:

de luitenanten ter zee 1ste klasse op . . .	f 1600 's jaars;
de luitenanten ter zee 2de klasse op . . .	1300 »
en de adelborsten 1ste klasse op . . .	1100 »
	600 »

een bedrag dat waarlijk niet te hoog te achten is voor

de diensten die daarvoor worden bewezen en waarvoor de noodige gelden op deze begroting worden gebragt.

Kindelijk moet nog worden opgemerkt, dat door het allengs ontstaan van nieuwe toestanden en de daaruit voortgevloeide bijzondere werkkringen, het zoo noodzakelijk verband tusschen de bezoldigingen aan de verschillende betrekkingen die door de marine-officiëren bekleed worden, verbonden, eenigzins verbroken is geworden. Ook daarin zal de ontworpen regeling naar behooren kunnen voorzien, en dat wel zonder stijging van de uitgaven, namelijk: enkel door eene verhooging van sommige tegenover eene verlaging van andere bezoldigingen.

Het vermeerderen van het aantal luitenanten ter zee 2de klasse is ten slotte gebiedend noodig geworden, ter voorziening in de eischen van de dienst en in eene behoorlijke aflossing dergenen die zich in de Kolonien bevinden.

Alsnu overgaande tot eene bespreking van de verschillende afdeelingen, kan het volgende worden medegedeeld:

Iste AFDEELING.

Het eindcijfer bedraagt f 324 231,67, tegen f 328 081,66⁵ in het vorige jaar, derhalve f 3 849,99⁵ minder, hetgeen toe te schrijven is aan eene vermindering van

art. 2 en art. 3 (art. 2, 1878)	f 2900
art. 11 (art. 8, 1878)	5000
Totaal minder	f 7900
waar tegenover eene verhooging van art. 5 en art. 6, (art. 4, 1878)	4050

zoodat het eindcijfer, zoo als reeds gezegd is, een verschil in *minder* geeft van f 3850

De oorzaken dier verschillen vindt men hierboven en in de kolom »toelichtingen» van den adstructiven staat omschreven.

IIde AFDEELING.

Het eindcijfer dezer afdeeling bedraagt f 6 352 045, tegen f 7 144 904 in het vorige jaar, derhalve *minder* f 790 655.

Ten einde dit verschil te verklaren en de Vertegenwoordiging eene vergelijking der IIde afdeeling van deze begroting met die der IIIde van de vorige gemakkelijk te maken, is wederom een overzicht van beide afdeelingen als bijlage aan deze memorie toegevoegd, waarin alle posten, welke in den toelichtenden staat gedetailleerd voorkomen, onder enkele voorname rubrieken zijn teruggebragt. Uit dat overzicht blijkt, dat voor 1879, in vergelijking met het vorige jaar, een *minder* bedrag is uitgetrokken:

voor nieuwen aanbouw	f 500 300
voor herstellen, tuigen en uitrusten van in en buiten dienst zijnde schepen	24 000
voor aanvulling van den voorraad	157 000
voor spartorpedo inrigtingen en torpedo's	50 000
voor werktuigen en behoeften van algemeenen aard, enz.	12 000
voor verstrekkingen en onderhoudswerken aan 's Rijks werven	77 355
Totaal <i>minder</i>	f 820 655
en een <i>meerder</i> bedrag:	
voor conservatie reserve schepen	30 000

zoodat ten slotte een *minder* bedrag wordt verkregen van. f 790 655

Tot toelichting van de boven omschreven verschillen diene het navolgende:

De vermindering in het bedrag der gelden voor den

nieuwen aanbouw uitgetrokken, moet worden toegeschreven:

1°. aan het staken van den bouw van gepantserde stoomriviervaartuigen, type *Isala*, welker aantal, bij de oplevering van het nog in aanbouw zijnde, vier bedraagt, dat gevoegd bij de twee vroeger reeds bestaande riviervaartuigen, door den ondergeteekende, in overleg met zijn ambtgenoot van Oorlog, voldoende geoordeeld wordt, ter bereiking van het daarmede beoogde doel;

2°. aan het niet doen aanbouwen van een schroefstoomschip 4de klasse. Bij het einde van het dienstjaar 1878 toch zullen drie schroefstoomschepen 4de klasse in conservatie en reserve zijn opgenomen, een getal dat den ondergeteekende voorloopig genoegzaam voorkomt om in de behoeften van de dienst, waarvoor deze soort vaartuigen ontworpen en gebouwd werden, op voldoende wijze te voorzien.

3°. aan den slechts gedeeltelijken bouw en uitrusting van twee stoomkanonneerbooten, welke men op 's Rijks werf te Amsterdam wenschte in aanbouw te brengen en waarvoor wel de gelden, benoodigd voor den aankoop der materialen van de romp, doch niet die vereischt voor den geheelen afbouw en voor de aanschaffing der stoomwerktuigen en der artillerie en verdere uitrustingsartikelen op deze begroting zijn uitgetrokken, daar het voornemen bestaat den bouw dier vaartuigen over de jaren 1879 en 1880 te verdeelen, ten einde de werkzaamheden op 's Rijks werf op eene meer doelmatige wijze te kunnen regelen.

Het minder bedrag voor herstellen, tuigen en uitrusten van in en buitendienst zijnde schepen, op deze begroting uitgetrokken, is een gevolg van het grootendeels vervallen der som, welke op de vorige begroting voor de aanschaffing van achterlaadgeschut in affutage, ten dienste der opleidingsschepen, was opgebragt.

De geringere som voor de aanvulling van den voorraad gevraagd, vindt haar oorzaken in eene verminderde aanschaffing van hout, geschut en affutage, benevens torpedo's en toebehooren; de voorraad teakhout en die der overige genoemde artikelen, laten eene vermindering toe van de op de vorige begroting daarvoor uitgetrokken cijfers.

Evenzoo kon de som ten vorigen jare voor spartorpedoinrigtingen toegestaan, thans belangrijk minder worden, nu deze op de schepen, daarvoor bestemd, aangebragt zijn.

Ook de post uitgetrokken voor werktuigen en behoeften van algemeenen aard, kosten van vervoer, bemanning van jagt- en werkvaartuigen enz., heeft eene kleine vermindering ondergaan, ten gevolge der mindere daarvoor noodige sommen ten behoeve der directie te Willemsoord, van waar tevens eenige werklieden naar 's Rijks werf te Amsterdam zijn overgeplaatst, ten einde aan het gebrek aan werkvolk aldaar voor den nieuwen aanbouw van schepen te gemoet te komen.

Het geringer bedrag voor verstrekkingen en onderhoudswerken aan 's Rijks werven opgebragt, wordt veroorzaakt door het niet meer uittrekken van gelden voor den voorgenomen bouw van een kruidmagazijn te Kadoelen. Een nader ingesteld onderzoek naar de gesteldheid en soort van den grond aldaar, doet het wenschelijk achten, om, alvorens op dat terrein de noodige magazijnen enz. tot berging van buskruid en gevulde projectielen, benevens bijbehorende inrigtingen op te rigten, nog eens na te gaan of wellicht op minder kostbare wijze in de bestaande behoefte aan bergruimte voor die artikelen zal kunnen voorzien worden.

Mogt het blijken dat de voor dat doel op de begroting van het loopende jaar nog beschikbare som van ongeveer f 70 000 voldoende is, dan kan daarin later door eene suppletoire begroting worden voorzien.

Het hooger geraamde bedrag voor de conservatie der reserveschepen, is een onmiddelijk gevolg van het toenemend aantal schepen in conservatie.

De verschillende posten in deze afdeeling voorkomende, kunnen op de volgende wijze worden verklaard:

Uit eene beschouwing van den toelichtenden staat zal gezien worden, dat gelden aangevraagd zijn voor den verderen bouw van:

het schroefstoomschip 1ste klasse *de Ruyter*;

voor het in aanbouw brengen van een dergelijk oorlogsschip, en van

2 stoomkanonneerbooten,

te verwerken op 's Rijks werf te Amsterdam;

en van:

3 stoomkanonneerbooten;

1 zeil-instructie-vaartuig;

6 torpedobooten;

½ (laatste gedeelte) van een gepantseerd riviervaartuig, door de particuliere nijverheid te leveren.

Omtrent dezen nieuwen aanbouw valt op te merken:

De bezwaren, die bij den ondergeteekende in het najaar van 1877 bestonden, om in 1878 gelden te besteden aan het op stapel zetten van een vierde schroefstoomschip 1ste klasse, zijn thans opgeheven door de zoo gunstige uitkomsten bij het beproeven van het eerste stoomschip van dat type, *Atjeh*, verkregen, uitkomsten, die later in korte trekken zullen worden medegedeeld en die het voortzetten van den aanbouw van dergelijke schepen, zij het dan ook met inachtneming van eenige wenschelijk gebleken wijzigingen van ondergeschikten aard, alleziens billijken.

Met de vijf stoomkanonneerbooten, op deze begroting gebragt, zal het bij de vorige begroting als noodig aangenomen aantal van 30 vaartuigen dier soort verkregen zijn, en dus den verderen bouw daarvan gestaakt kunnen worden, behalve het voltooiën in 1880 van de twee te Amsterdam op stapel te zetten vaartuigen van dat type.

Door gelden op deze begroting uit te trekken voor den bouw van een zeil-instructie-vaartuig wordt gevolg gegeven aan het ten vorigen jare te kennen gegeven voornemen, om, ter vervanging van de thans als zoodanig dienstdoende brik *Ternate*, een tweede instructievaartuig op stapel te doen zetten en aan de opleidingsschepen te Amsterdam en Rotterdam, als oefeningsvaartuig toe te voegen.

Even als ten vorigen jare worden op nieuw gelden aangevraagd voor den bouw van zes torpedobooten, door middel der particuliere nijverheid.

Naar het model eener torpedoboot, vervaardigd door de Engelsche firma THORNYCROFT & Co. te Londen, worden thans reeds drie torpedobooten bij evenveel voornamen particuliere inrigtingen hier te lande gebouwd; mogten de uitkomsten dier proefneming gunstig zijn, dan zal ook de bouw van de op deze begroting gebragte torpedobooten aan de Nederlandsche industrie worden toevertrouwd.

Wat betreft de gelden, bestemd voor het laatste gedeelte van een gepantseerd stoomriviervaartuig, werd hiervoren reeds medegedeeld, dat het voornemen bestaat om geene vaartuigen van dat type meer te doen bouwen; in het laatste van 1879 zal alzoo ook het noodig geoordeelde aantal gepantserde riviervaartuigen aanwezig zijn.

Dat alles nagaan, zullen van de sedert 1875 in aanbouw gebragte schepen, einde 1879 voltooid, of nagenoeg voltooid kunnen zijn:

1 rammonitor 1ste klasse, *Draak*.

2 dito 2de klasse, *Luipaard*, *Matador*.

3 schroefstoomers 1ste klasse, *Atjeh*, *Tromp*, *de Ruyter*, terwijl een vierde schip voor ¾ gedeelte zal gereed komen.

3 schroefstoomschepen 4de klasse, *Suriname*, *Bonaire*, en *St. Eustatius*.

30 stoomkanonneerbooten, waarvan 14 type *Dog*, gewapend met voorlaadkanon van 23 c.M., en 16 type *Wodan*, met achterlaadkanon van 28 c.M.

4 gepantserde stoomriviervaartuigen, en 18 torpedobooten; terwijl alle stoomwerktuigen, artillerie en verdere uitrustingsbehoeften, op eene enkele uitzondering na, zich in dezelfde mate van gereedheid zullen bevinden als de schepen waarbij zij behooren.

Op art. 22 (onderhoudswerken) vindt men gelden uitgetrokken voor het maken van kaaimuren op 's Rijks werven te Amsterdam en Hellevoetsluis; is zulks voor eerst-

genoemde werf een geleidelijk vervolgen van een sedert eenige jaren aangevangen werk van denzelfden aard, voor de laatstgenoemde werf is het bouwen van kaaimuren ter vervanging der vergane schoeiing voor de magazijnen der in de 1ste klasse van conservatie zijnde schepen, niet minder noodzakelijk.

De bouw eener takelwerkplaats op 's Rijks werf te Amsterdam is dringend noodig, daar de verregaande bouwvaligheid van een daarvoor in gebruik zijnd gebouw, dit tot verdere dienst ongeschikt doet zijn.

Eindelijk wordt eene gasleiding op 's Rijks werf te Willemsoord, waardoor de thans bestaande door eenige uitbreiding beter aan haar doel zal beantwoorden en in eene reeds ten vorigen jare gevoelde behoefte zal voorzien worden, onmisbaar geoordeeld.

Aangaande de werkzaamheden, sedert de indiening der vorige begroting, op 's Rijks- en particuliere werven verrigt, kan het volgende worden medegedeeld.

Op 's Rijks werf te Amsterdam werd de bouw voortgezet van de schroefstoomers 1ste klasse *Tromp*, welke in December 11. te water gelaten werd, en einde dezes jaars gereed zal zijn, en van de *de Ruyter*. Dit laatste schip zal vermoedelijk in December van dit jaar te water gelaten worden.

Hiervoren werd reeds medegedeeld, dat met het oog op den nieuwen aanbouw op 's Rijks werf te Amsterdam eenige werklieden van Willemsoord naar genoemde directie overgeplaatst werden. Dit geschiedde vooral om de met onvoorziene werkzaamheden belaste werf van aanbouw, welke niet of moeilijk aan eene andere werf konden opgedragen worden, meer werkrachten te verschaffen voor den geleidelijken voortgang aan den bouw der schroefstoomers 1ste klasse, welke bouw om voornoemde redenen en door de bekende vergroting van het aanvankelijk geprojecteerde type dier vaartuigen, eenige vertraging ondervonden had. Ook werd tot datzelfde einde de afdiening van den rammonitor *Draak*, die in Augustus van het vorige jaar te water werd gelaten en het bouwen van de twee stoomkanonneerbooten aanvankelijk voor die werf bestemd, aan particulieren toevertrouwd, ten gevolge van welke maatregelen de bestaande achterstand in de vroeger bevolen werkzaamheden weldra geheel zal zijn ingehaald. Het wachtschip, het opleidingsschip *Admiraal van Wassenaar* en de tot dit schip behorende instructiebrik *Ternate* werden in goeden staat onderhouden, en de daaraan noodige kleine herstellingen verrigt; laatstgenoemd scheepje zal later, bij gereedheid van het in aanbouw zijnde zeil-instructievaartuig, door dit laatste vervangen worden.

De uitslag der beproefing van de *Isala*, na in het vorige najaar in dienst te zijn gesteld, heeft in allen deele aan de verwachtingen beantwoord, zoodat zij met hare zuster-vaartuigen als eene belangrijke aanwinst voor de binnenslandsche verdediging beschouwd kan worden.

Op 2 torpedobooten, van Willemsoord daartoe naar Amsterdam overgevoerd, werden spartorpedo-inrigtingen aangebragt, en de booten daarna naar Willemsoord teruggezonden.

De stoomkanonneerbooten, type *Dog*, werden alle voor het voeren van vóórspartorpedo's ingerigt, waardoor het of- en defensief vermogen dier vaartuigen belangrijk verhoogd is.

De gepantserde stoomriviervaartuigen *Rhenus* en *Mosa*, werden van de respectieve bouwmeesters in ontvangst genomen, na, met goeden uitslag, beproefd te zijn geworden en met de *Isala* in conservatie opgenomen; op eerstgenoemde schepen werden nog eenige verbeteringen aangebragt, naar aanleiding van de opgedane ondervinding met de *Isala*.

De rammonitor *Adder* en de monitor *Bloedhond*, benevens de stoomkanonneerbooten *Brak* en *Los*, werden achtereenvolgens in Mei en Julij naar Willemsoord overgevoerd, ten einde tijdelijk dienst te doen bij de oefening der zeemilitie, terwijl de *Thor* insgelijks naar Willemsoord werd overgebragt, ten einde proeven te kunnen nemen met het vuren uit het kanon van 28 c.M. (achterlaad), waarmede genoemd vaartuig gewapend is.

De bewaarplaatsen voor stoomkanonneerbooten kwamen gereed en zijn in gebruik genomen.

Op 's Rijks werf te Willemsoord werd voortgegaan met het inrigten van het fregat *Adolf van Nassau* tot wacht-

schip, ter vervanging van het oude linesschip *Kortenaar*, terwijl het oude verdedigingsvaartuig *Pro Patria*, dat voor de active dienst moest afgekeurd worden, tot vlotschuit is ingerigt, ten gebruike bij de werkzaamheden op 's Rijks werf.

De *Guinea* werd in het voorjaar in dienst gesteld tot oefening van officieren en minderen, terwijl de *Schorpioen*, een ramschip, na de zomeroefeningen van het vorige jaar, buiten dienst gesteld en naar Amsterdam overgevoerd werd, ten einde aldaar aan de scheepstimmerwerf van de heeren MEURSING EN HUYGENS belangrijke herstellingen te ondergaan.

De schroefstoomschepen 1ste klasse van *Galen*, *Zilveren Kruis* en *Leeuwarden* ondergingen, na binnenkomst, de noodige voorzieningen en herstellingen. Na hunne terugkomst in Julij jl. werd het noodig geoordeeld de *Leeuwarden* buiten dienst te stellen om naauwkeurig onderzocht te worden; die bodem zal door het schroefstoomschip 2de klasse *Marais*, bij de eerstdaags weder samen te stellen oefeningsdivisie, worden vervangen.

De schroefstoomschepen van *Galen*, *Zilveren Kruis*, *Marais*, *Alkmaar* en *Atjeh* werden van inrigtingen tot het voeren van dwars-spartorpedo's voorzien, terwijl aan laatstgenoemd schip tevens eene stoombarkas met voor-spartorpedo-inrigting werd verstrekt.

Nadat het ramtorenschip *Koning der Nederlanden* van een gewijzigd roer voorzien was, werd op nieuw een proeftogt ondernomen, waarbij zeer voldoende uitkomsten verkregen werden, zoodat die bodem, na nog eene kleine reparatie aan de cylindere ondergaan te hebben, in het voorjaar zijne bestemming naar Indie kon opvolgen, alwaar het, na eene voorspoedige reis, in de maand Mei jl. aankwam.

Het schroefstoomschip 1ste klasse *Atjeh* werd, na te Amsterdam in dienst gesteld en naar Willemsoord vertrokken te zijn, ter reede van Texel beproefd en behaalde langs de gemeten mijl eene vaart van 14,5 geographische mijlen per wacht, eene uitkomst, die zeer gunstig mag genoemd worden; het schip stuurde daarbij zeer gemakkelijk.

Den 1sten Junij jl. tot het aanvaarden van een proeftogt naar zee vertrokken, moest de *Atjeh*, uit hoofde van het verlies harer stengen, naar het Nieuwediep terugkeeren, alwaar zij den 12den derzelfde maand weder binnenviel. Het breken der stengen moet hoofdzakelijk worden toegeschreven aan eene, zij het dan ook mislukte, poging om de afmetingen der rondhouten tot een minimum van dikte te brengen, ter vermindering van den tegenstand van het tuig bij het in den wind opstoomen en ter bevordering der stabiliteit.

Na van zwaardere stengen voorzien te zijn, vertok de *Atjeh* den 11den Julij op nieuw ter beproefing naar zee, en kwam den 1sten Augustus jl. in het vaderland terug.

Uit het van den bevelhebber ontvangen rapport blijkt, dat de *Atjeh* de van haar gekoesterde verwachtingen niet heeft beschaamd.

De kommanderende officier van de *Atjeh* deelt dienaangaande onder anderen het volgende mede:

»dat de *Atjeh* een goed zeewaardig schip is, onder stoom uitmuntend en onder zeil zeer voldoende voor hulpzeilvermogen, dat hare stabiliteit zeer voldoende is, dat de vaart onder stoom die is, welke van haar verwacht werd, zoowel bij gunstige als bij minder gunstige gelegenheden, en dat hare handelbaarheid niets te wenschen overlaat. De bewegingen zijn gemakkelijker dan die van eenig ander schip waarop ik gediend heb, en de loodsen, die aan boord zijn geweest, hebben mij hunne bewondering te kennen gegeven over de goede kwaliteiten van dezen bodem.»

Het schroefstoomfregat *Reertsen* werd, nadat de oefeningen der aan boord geëmbarqueerde miliciens waren afgevoerd, buiten dienst gesteld en, na eenige kleine verbeteringen en herstellingen ondergaan te hebben, in het voorjaar weder, tot hetzelfde doel, in dienst gesteld.

De torpedobooten n°. 1, 2 en 3 werden onderhouden en dienden tot voortdurende oefening van officieren en torpedisten.

Het artillerie-instructieschip *het Loo*, in het vorige jaar in dienst gesteld, en dienende tot opleiding van kanonniers, werd, even als de drijvende exercitie-batterij *Salamander* en het logementschip voor torpedisten *Vulkaan*, in bruikbaren staat onderhouden en van het noodige voorzien.

Het opleidingsschip voor jongens, de *Anna Paulowna*, werd in de maand December door de fabriek der Nederlandsche Stoombootmaatschappij te Fijenoord, geheel gereed voor zijne bestemming, opgeleverd en in dienst gesteld.

De ten vorigen jare begonnen herstellingen aan de marineschutsluis te Willemsoord zullen binnen kort ten einde worden gebragt.

Voor de conservatie van torpedobooten werden aldaar overdekte hellingen ingerigt.

Op 's Rijks werf te Hellevoetsluis werd de gewezen schroefstoomer 4de klasse *Amstel*, nadat de vertimmering was afgevoerd, toegetuigd, uitgerust en in den loop van dit jaar als kostschip te Rotterdam in dienst gesteld, terwijl de als zoodanig gediend hebbende kanonneerboot n°. 18, voor de active dienst is afgekeurd en te Hellevoetsluis in drijvende staat gehouden wordt, om, bij voorkomende gelegenheid, nog tot een of ander doel te kunnen benutigd worden.

De rammonitor *Luipaard* werd door de Nederlandsche Stoombootmaatschappij te Fijenoord afgeleverd en daarna beproefd. Ten einde te trachten in het moeilijk sturen van dat type van bodems te gemoet te komen, werd op 's Rijks werf te Hellevoetsluis aan dien rammonitor een kiel aangebragt en in verband daarmee, het roer vergroot; bij de daarop gevolgde proeftogten werden toen aanmerkelijk betere uitkomsten verkregen, zoodat de toegepaste verbetering als afloende kan beschouwd worden en het voornemen is gerezen om ook de andere rammonitors van dergelijke kielen te voorzien.

De rammonitor *Krokodil*, gedurende de zomeroefening van 1877 in dienst geweest, werd na afloop daarvan weder in de 1ste klasse van reserve opgenomen en is dit jaar op nieuw voor hetzelfde doel in dienst gesteld.

Het schroefstoomschip 3de klasse *Princes Maria*, dat uit de Middellandsche zee is teruggeroepen, zal, bij binnenkomst, buiten dienst gesteld worden en te Hellevoetsluis de noodige voorzieningen en herstellingen ondergaan.

De schroefstoomschepen der 4de klasse *Bonaire* en *Suriname* door de respectieve bouwmeesters opgeleverd, werden beproefd en daarna in de 3de klasse van reserve opgenomen.

Voorts werden op deze werf de loodsvaartuigen enz. van de 4de, 5de en 6de loodsdistricten onderhouden en hersteld, benevens de benodigde sloepen ook voor de andere directien der Marine vervaardigd.

De nieuwe leerzalen en werkplaatsen voor de machinist-leerlingen kwamen gereed en werden in gebruik genomen, terwijl voortgegaan wordt met het vervaardigen van de nieuwe werk- en bergplaatsen.

In het algemeen werden nog op de drie Rijkswerven vele behoeften aangemaakt, en de wachtschepen, instructievaartuigen, stoombarkassen, werkvaartuigen, benevens het jagt en de reserveschepen, volgens de bestaande voorschriften, onderhouden.

Door de fabriek van de Nederlandsche Stoombootmaatschappij te Fijenoord werden de rammonitor *Luipaard* en het schroefstoomschip 4de klasse *Bonaire* voltooid en opgeleverd, terwijl de bouw van den rammonitor *Matador* en van het schroefstoomschip 4de klasse *St. Eustatius* werd voortgezet, alle welke schepen hare voltooiing naderen.

De aan genoemde maatschappij opgedragen betimmering en inrigting van het opleidingsschip *Anna Paulowna* werd door haar ten einde gebragt en genoemd schip, zoo als reeds hiervoren vermeld is, te Rotterdam in dienst gesteld.

Verder werd aan deze maatschappij den bouw toevertrouwd van de 2 stoomkanonneerboten, groot type, *Vidar* en *Fali* en van eene torpedoboot (model THORNYCROFT).

Ten slotte ondergingen de stoombarkas n°. 5 en het, tot het loodswezen behoorende, stoomvaartuig *Frans Narreboot* aan deze fabriek eenige hoog noodige herstellingen.

Bij de Koninklijke fabriek van stoom- en andere werktuigen werd de bouw voltooid van de *Suriname* en van het gepantserd stoomriviervvaartuig *Rhenus*; beide schepen zijn, na hunne beproefing, respectielijk te Hellevoetsluis en Amsterdam in conservatie opgelegd.

Aan deze fabriek werd verder opgedragen de bouw der stoomkanonneerboot *Ufr*, en van eene torpedoboot (model THORNYCROFT) en het aftimmeren van den rammonitor 1ste klasse *Draak*.

Door de fabriek van de firma CHRISTIE, NOLET en DE KUYPER te Delfshaven, werden de stoomkanonneerbooten

groot model *Wodan*, *Thor* en *Freijr* afgeleverd; na beproeving zijn die vaartuigen te Amsterdam in conservatie opgenomen.

De bouw der zustervaartuigen *Njord*, *Tijr* en *Braga* nadert zijne voltooiing, deze drie vaartuigen moeten in dit jaar afgeleverd worden.

Voorts is aan deze fabriek nog opgedragen de bouw van de 2 stoomkanonneerbooten, groot model, *Heimdall* en *Balder*.

De fabriek »de Atlas» te Amsterdam, leverde het gepantserd stoomriviervaartuig *Mosa* af, dat, na beproeving, te Amsterdam aan 's Rijks werf in conservatie is opgelegd.

Aan deze fabriek is de bouw opgedragen van het laatste gepantserde stoomriviervaartuig *de Merca*.

Door de fabriek van de maatschappij »de Schelde» te Vlissingen werd een stoomvaartuig ten dienste van het loodswezen aldaar, de *Schelde* genaamd, afgeleverd en met goed gevolg beproefd.

Aan deze fabriek werd de bouw opgedragen van het zeilinstructievaartuig *Castor* en van eene torpedoboot (model THORNYCROFT).

De twee torpedobooten in 1876 bij de firma's YARROW & Co. en THORNYCROFT & Co. besteld, werden opgeleverd en na beproeving aan Willemsoord in conservatie in gebruik afgegeven.

Met laatstgenoemde firma werd een nieuwe overeenkomst gesloten voor de levering van zes dergelijke vaartuigen, in den bouw waarvan echter, ten gevolge van den politieken toestand van Europa, vertraging is ontstaan; de gunstige keer, sedert den laatsten tijd in dien stand van zaken gekomen, doet thans eene geregelde afbouwingen en aflevering verwachten.

Voor rekening van het Departement van Kolonien werd onder toezigt van dat van Marine, de bouw voortgezet:

bij de fabriek der Nederlandsche Stoombootmaatschappij te Fijenoord, van het schroefstoomschip 4de klasse *Padang*, dat in September moet opgeleverd worden;

en bij de firma ELDER & Co. te Glasgow, van 2 schroefstoomschepen voor de Gouvernementsmarine, genaamd: *Havik* en *Zeemeeuw*, die onlangs opgeleverd en beproefd zijn en daarna de reis naar Oost-Indië aanvaard hebben.

Bij de Koninklijke fabriek van stoom- en andere werktuigen te Amsterdam, werd de bouw voleindigd van het voor de kolonie Suriname bestemde raderstoomschip *Curaçao*, dat na oplevering en beproeving door bemiddeling van het Departement van Kolonien naar West-Indië wordt overgevoerd.

Artillerie.

De aanschaffing van het artillerie-materieel, waarvoor op de begroting van het loopende jaar gelden werden toegestaan, heeft geleidelijk plaats gehad, zoodat dit voor het grootste deel reeds aanwezig is.

De bewapening der opleiding- en wachtschepen met op 's Rijks werf te Amsterdam aangegoten kanonnen van 12 c. M. K. A. heeft reeds voor een groot deel plaats gehad en zal op het einde van het loopende jaar vermoedelijk geheel voltooid zijn. Bij even voldoende oefening der manschappen is door de gevolgde wijze van aanmaak, eene besparing van ruim f 50 000 verkregen op de som die noodig ware geweest wanneer de aanschaffing bij de firma KRUPP had moeten geschieden.

Deze gunstige uitkomsten hebben geleid tot het voornemen denzelfden weg te volgen bij de noodig geworden geleidelijke verbetering van het sloeps- en landingsgeschut. Dit bestaat thans uit bronzen houwitseren en getrokken voorlaadkanonnen van verouderd stelsel, die betrekkelijk geringe treffkans bezitten en spoedig uitschieten, zoodat een groot deel opvolgend vernieuwing behoeft. In plaats van bij die vernieuwing de verouderde stelsels te blijven volgen, is het raadzaam zich ook hierbij de uitmuntende eigenschappen van het achterlaadstelsel te verzekeren en geleidelijk het bestaande sloeps- en landingsgeschut om te gieten en tot achterlaadkanonnen te verwerken.

Twee staalbronzen kanonnen van 75 c. M. zijn te Amsterdam ter beproeving aangegoten, om wanneer zij vol- doen, als type te dienen voor de grootste soort dier nieuw aan te maken sloepskanonnen.

Ook de landingaffuiten vereischen geleidelijk vernieuwing.

Van hout vervaardigd, zijn zij vooral in tropische gewesten weinig duurzaam en door hunne zwaarte en groote afmetingen minder geschikt voor hunne bestemming. Het voornemen bestaat dan ook die bij de vernieuwing te vervangen door kleine ligte ijzeren affuiten met voorwagentjes, die grootere duurzaamheid paren aan meerdere handelbaarheid, meerdere bruikbaarheid op ongebaand terrein en beter munitie transport.

Zoo als reeds ten vorigen jare werd medegedeeld, zijn onderhandelingen aangeknoopt met den fabrikant HORTON te Parijs voor de levering van »een revolverkanon» met toebehooren. Dat schrootkanon is thans ontvangen en zal weldra worden beproefd. In het vertrouwen dat de uitkomsten even gunstig zullen zijn, als die in Frankrijk, Amerika en elders verkregen, zijn op deze begroting gelden aangevraagd om in dat geval voor een deel te voorzien in de behoefte aan een wapensoort, die zulke uitstekende diensten kan bewijzen bij het afweren der aanvallen van torpedo-vaartuigen en daartoe reeds bijna overal elders is ingevoerd.

Bij de marine-torpedodienst wordt steeds voortgegaan met proefnemingen om de spartorpedo's nog beter aan hunne bestemming te doen beantwoorden en om te geraken tot een goed stelsel van sleeptorpedo's. Op deze begroting zijn de noodige gelden daarvoor uitgetrokken, zoomede voor het nog ontbrekende torpedo-materieel voor de nieuw aan te bouwen torpedo-booten en schepen.

Stoomvaartdienst.

Omtrent hetgeen meer bepaald dezen tak van diens betreft, zij nog het volgende vermeld.

De ketels en werktuigen van alle in conservatie zijnde schepen werden op de verschillende Rijkswerven in zoodanigen staat onderhouden, dat zij voor dadelijk gebruik gereed zijn; terwijl die der nieuw aangebouwde, na de beproeving, en die der buiten dienst gestelde bodems, na het ondergaan der noodige voorzieningen, in dien staat werden gebracht.

Het ramschip *Schorpioen* wordt van nieuwe ketels voorzien, terwijl die voor den monitor *Krokodil*, stalen kanonneerboot n°. 3 en stoombarkas n°. 5, voorloopig in reserve blijven tot dat de verwisseling noodzakelijk is.

Voor den aanmaak van nieuwe stellen ketels voor het ramschip *de Stier* en het schroefschip 1ste klasse *Zilveren Kruis* zijn de contracten in behandeling.

Op de werf te Willemsoord is een nieuwe ketel voor de stoombarkas n°. 2 onderhanden, terwijl de aldaar vervaardigde ketels voor het dok geplaatst zijn. Ook voor het oude dok zijn nieuwe in aanmaak.

Werktuigen en ketels der schroefschepen 1ste klasse *Zilveren Kruis* en van *Galen* en 3de klasse *Prinses Maria* ondergaan, na binnenkomst, de noodige voorzieningen.

In het schroefstoomschip 1ste klasse *Tromp* en de rammonitors *Draak* en *Matador* worden de werktuigen opgesteld. In de stoomkanonneerbooten *Njord*, *Tijr* en *Braga*, zoomede in het schroefstoomschip 4de klasse der Indische militaire marine *Padang* zijn deze werkzaamheden zoo ver gevorderd dat zij spoedig ter beproeving zullen gereed zijn.

In het afgelopen jaar werden de volgende schepen met goed gevolg onder stoom beproefd:

Schroefstoomschip 1ste klasse *Atjeh*, werktuigen vervaardigd door de Koninklijke Fabriek van stoom- en andere werktuigen;

Schroefschip 4de klasse *Suriname*, werktuigen vervaardigd door idem;

Schroefschip 4de klasse *Bonaire*, werktuigen vervaardigd door de fabriek van de Nederlandsche Stoombootmaatschappij te Fijenoord;

Rammonitor *Zuipaar*, werktuigen vervaardigd door idem;

Gepantserd riviervaartuig *Mosa*, werktuigen vervaardigd door de fabriek »de Atlas»;

Gepantserd riviervaartuig *Rhenus*, werktuigen vervaardigd door de Koninklijke Fabriek van stoom- en andere werktuigen;

Stoomkanonneerboot *Thor*, werktuigen vervaardigd door de fabriek van de firma *Christie, Nislet en de Kuypers*.

Stoomkanonneerboot *Freijr*, werktuigen vervaardigd door idem;

Stoomkanonneerboot *Wodan*, werktuigen vervaardigd door idem;

Schroefstoomschip voor de Indische gouvernements marine *Havik*, werktuigen vervaardigd door de fabriek van de firma *John Elder & Co.*;

Schroefstoomschip voor de Indische gouvernementsmarine *Zeemeeuw*, werktuigen vervaardigd door idem;

Raderstoomschip voor Suriname *Curacao*, werktuigen vervaardigd door de Koninklijke Fabriek van stoom- en andere werktuigen;

Schroefschoner *Schelde*, werktuigen vervaardigd door de fabriek van de maatschappij »*de Schelde*»;

Schroefschoner *Frans Naerebout*, werktuigen vervaardigd door de fabriek van de Nederlandsche Stoomboot-maatschappij te Fijenoord;

Koninklijk stoomjagt *de Leeuw*, werktuigen vervaardigd door idem, de beide laatste na geëindigde reparaties.

Omtrent deze proeftogten zij het volgende aangeteekend:

De *Atjeh*, voorzien met krachtige werktuigen van een geheel nieuw type, bereikte met het bepaalde aantal van 2750 indicateur paardekrachten, de voorgestelde vaart van 14,5 mijl, terwijl de machines bij een matig kolenverbruik uitmuntend voldeden. Op de latere kruistogten werden deze goede uitkomsten bevestigd.

Ten einde den voordeeligsten voortstuwcr voor dit nieuwe charter te vinden, werden schroeven van verschillende afmetingen beproefd.

Ook bleek op deze proeftogten dat met eene stoomspanning, gelijk aan die van de atmosfeer, nog eene vaart van 7 mijl kan worden behaald, welke eigenschap van groot gewigt is voor onze gepantserde bodems, bij het passeren van, of slaan tegen batterijen.

De beide kleinere schroefschepen *Suriname* en *Bonaire* voldeden in alle opzigten goed; ook hier kan met zeer lage spanning worden gestoomd.

Op den eersten proeftogt met de rammonitor *Luipaard* liet het sturen te wenschen over, waardoor de vaart moeilijk kon worden bepaald. De machines werkten echter zeer goed en nadat in het eerste gebrek was voorzien, werd op een' volgenden proeftogt de verwachte vaart verkregen.

De *Mosa* en *Rhenus* beantwoordden volkomen aan de goede verwachtingen, welke omtrent deze weinig diepgaande en betrekkelijk zwaar gepantserde vaartuigen werden gekoesterd en bevestigd werden door de verkregen uitkomsten met de *Isala*, de eersteling van dit type op een togt langs de bovenrivieren.

De drie stoomkanonneerbooten *Thor*, *Freijr* en *Wodan*, van grooter afmetingen dan de reeds bestaanden, ten einde in plaats van een kanon à 23 c.M. een achterlaak à 28 c.M. te kunnen dragen, doch van dezelfde machines voorzien, werden ook met verschillende schroeven beproefd en voldeden zeer goed, terwijl de voorgestelde vaart van 7,5 mijl werd verkregen.

De *Havik* en *Zeemeeuw*, schroefschepen van een geheel nieuw type, bestemd voor de gouvernementsmarine in Indie, werden op de Clyde beproefd, waar eene vaart van ruim 10 mijl werd behaald. Zoowel daar als later op den overtocht naar Port-Saïd, bewezen zij flinke stoomers te zijn, met een zeer zuinig kolenverbruik.

De *Curacao*, bestemd voor de maikdienst op de kust van Suriname, voldeed op den proeftogt goed. Met meer dan het bepaalde aantal p. k. werd 9½ mijl gemaakt.

De *Schelde*, het eerste stoomvaartuig dat aan de fabriek van dien naam voor de Marine werd gebouwd, voldeed uitstekend, terwijl de vaart van 10 mijl de verwachting overtrof.

De beproeving van de *Frans Naerebout* en de *Leeuw*, welke beide vaartuigen reeds jaren dienst doen, strekte alleen om te zien of, na gedane reparatie, alles in orde was. De eerste had eene kapitale herstelling, de laatste

slechts kleine voorzieningen ondergaan. Beide werktuigen voldeden zeer goed.

De in de vorige begroting genoemde ketels voor het Departement van Kolonien werden naar Oost- en West-Indie verscheept, terwijl eenige nieuwe stellingen onderhanden zijn genomen, als: drie voor schroefschepen 4de klasse, type *Pontianak*, *Sambas* en *Hydrograaf*; één voor een raderschip der gouvernementsmarine, type *Siak*, en één voor het raderschip *Nickery* in West-Indie.

IIIde AFDEELING.

Het eindcijfer bedraagt f 4 030 039, tegen f 3 991 918,80 in het vorige jaar, derhalve f 38 120,20 meer, hetgeen toe te schrijven is aan:

eene *verhooging* van:

art. 25 (art. 27, 1878)	f 30 030,00
» 26 (» 28, 1878)	3 690,00
» 38 (» 34, 1878)	57 000,00
» 39	24 500,00

totaal meer . . f 115 220,00

en eene *vermindering* van:

art. 27, 28 en 35 (art. 29, 1878)	f 3 525,00
» 31 (» 32, 1878)	1 200,00
» 32, 33, 36 (» 33, 1878)	14 600,00
» 34 (» 37, 1878)	774,15
» 41 (» 36, 1878)	7 000,00
» 42 (» 38, 1878)	50 000,00

totaal minder . . ————— f 77 099,15

zoodat men het hooger bedrag verkrijgt van f 38 120,85

De toelichtende staat geeft omtrent een en ander eene meer gedetailleerde omschrijving.

Het active personeel over 1879 is voor de verschillende diensten verdeeld als volgt:

Binnenlandsche dienst, oefenings- en kruistogten.

Koppen.

1 wachtschip te Willemsoord	500
1 artillerie—instructieschip	86
1 wachtschip te Hellevoetsluis	350
1 brik tot opleiding van bootsmansleerlingen .	135
1 wachtschip te Amsterdam	250
1 fregat tot opleiding van jongens te Amsterdam	500
1 » » » » » » » Rotterdam .	300
1 ramschip	158
1 fregat tot oefening van zeemiliciens	160
1 ramschip }	<i>pro memorie.</i>
3 monitors }	
2 schroefstoomschepen 1ste klasse à 237 . . .	474
1 schroefstoomschip 2de klasse	141
1 schroefstoomschip 2de of 3de klasse	108

17 3162

tr. 17 Transporteren 3162

		Koppen.
tr. 17	Per transport	3162
WEST-INDIE.		
1 schroefstoomschip 3de kl. (Curaçao)	108	
1 idem 4de » (Suriname)	80	
	188	
bovenrol	18	
2		206
OOST-INDIE.		
<i>Auxiliair eskader.</i>		
1 schroefstoomschip 1ste klasse	226	
1 idem 2de »	130	
1 ramtorenschip	234	
1 ramtorenschip	229	
	819	
bovenrol	81	
4		900
<i>Indische militaire marine.</i>		
1 wachtschip te Batavia	123	
1 idem » Soerabaija	122	
1 idem » Atjeh	67	
2 raderstoomschepen 2de klasse à 100 .	200	
4 idem 3de » à 91 .	364	
9 schroefstoomschepen 4de klasse à 74 .	666	
1 opnemingsvaartuig	35	
2 raderstoomschepen 4de klasse à 59 .	118	
2 idem » » à 49 .	98	
	1793	
staf.	12	
bovenrol	180	
23		1985
46		6253

De bemanningen der dienstdoende wachtschepen te Rotterdam, Vlissingen en Samarang, zoomede die van de kleine oefeningsvaartuigen, worden gevonden uit detachementen van de rolle der andere wachtschepen.

De oefeningen der zeemiliciens werden even als het vorige jaar op de *Evertsen* aangevangen om later tegen medio Augustus op het in dienst zijnde ramtschip *Guinea* en alsdan in dienst te stellen ramtschip de *Stier*, monitor *Krokodil* en twee stoomkanonneerbooten te worden voortgezet.

Het door die wijze van oefening in het afgeloopen jaar verkregen resultaat mag gunstig genoemd worden; diegenen der zeemiliciens, die aangewezen zijn om opgeleid te worden voor timmerman en in 1877 onderrigt ontvingen op 's Rijks werf te Amsterdam, worden dit jaar op de werf te Willemsoord onderwezen, terwijl weder een gedeelte bestemd is, om als vuurstokers, torpedisten, ziekenoppassers, koks of schoenmakers dienst te doen.

Het fregat *Anna Paulowna* werd 6 December 1877 te Rotterdam in dienst gesteld om even als het fregat *Admiraal van Wassenaer* te dienen tot opleiding van jongens. De werving van jeugdige schepelingen, die hunne eerste op-

leiding op die schepen moeten ontvangen, heeft dit jaar niet zooveel opgeleverd als in het vorige jaar; dit is toe te schrijven aan de wijziging die tijdelijk gebragt is in den leeftijd waarop zij kunnen aangenomen worden. Het is toch gebleken dat zij de opleidingsschepen te jong verlieten en daardoor nog te weinig lichamelijk ontwikkeld waren om goede diensten op de active schepen te bewijzen; hieraan zal veel te gemoet gekomen worden zoodra de kweekschool te Leiden ingerigt zal zijn tot opnemng van alle jongens, beneden de 16 jaar, die uit de werving komen. Op dat tijdstip zal dan ook de leeftijd bij in dienst treding weder teruggebragt kunnen worden van 15 op 14 jaar, daar zij dan in den regel een half jaar te Leiden zullen doorbrengen, om later nog gedurende twee jaar op de opleidingsschepen onderwezen te worden.

De opleiding van kanonniërs op het artillerie-instructieschip *het Loo* heeft het vorige jaar goede uitkomsten opgeleverd; men was hierdoor in staat het schroefstoomschip 1ste klasse *Atjeh*, gewapend met nieuw model achterlaadgeschut, van bekwame kanonniërs te voorzien, terwijl ook enkele konstabelsmaats door die opleiding geleverd werden en overigens de binnen 's lands dienende officieren, konstabels en konstabelsmaats de gelegenheid hadden om bekend te worden met het nieuwe artillerie-materieel.

De brikken *Ternate* en *Zeehond* deden, evens als in het vorige jaar, met vrucht dienst; de eerste kruiste in de Zuiderzee met de jongens van de opleidingsschepen *Admiraal van Wassenaer* en *Anna Paulowna*, terwijl de tweede manoeuvreerde in de zeegeten en stroomen van het Zuider Frontier en een kruistogt deed in de Noordzee tot oefening der bootsmansleerlingen.

De oefenings-divisie, bestaande uit de schroefstoomschepen 1ste klasse *van Galen*, *Zilveren Kruis* en *Lecwarden*, keerde den 11den October 1877 van een kruistogt in den Atlantischen Oceaan in Nederland terug; in de maand Februarij vertrok die divisie weder naar den Noorder Atlantischen Oceaan, bezocht Madeira, St. Vincent, verwisselde te Paramaribo en Curaçao een gedeelte der bemanning der aldaar gestationeerde oorlogsschepen *Aruba* en *Cornelis Dirks* en keerde via St. Domingo den 4den Julij ter reede Texel terug.

Het voornemen bestaat tegen October eene nieuwe divisie zamen te stellen uit de schroefstoomschepen 1ste klasse *van Galen* en *Zilveren Kruis* en het schroefstoomschip 2de klasse *Marinier*, en die divisie eene reis te doen ondernemen naar Indie en terug tot oefening van de bemanningen en tot aflossing van officieren, onderofficieren en mindere schepelingen in die gewesten. Van die gelegenheid zal tevens gebruik gemaakt worden om de vlag te doen vertoonen op verschillende plaatsen ter West-, Noord- en Oostkust van *Atjeh*.

Het schroefstoomschip 3de klasse *Prinses Maria*, dat het geheele jaar 1877 in den Levant vertoefde, tot bescherming van de Nederlandsche onderdanen en handelsbelangen, keerde 20 Junij 1878 naar Nederland terug, met bestemming naar Hellevoetsluis, om bij binnenkomst buiten dienst gesteld te worden.

Het schroefstoomschip 1ste klasse *Atjeh*, den 1sten November 1877 te Amsterdam in dienst gesteld, vertrok den 1sten Junij 1878 van het Nieuwediep naar zee tot het doen van eenen proeftogt in den Noorder Atlantischen Oceaan; den 12den Julij met averij uit zee teruggekomen, vertrok die bodem, na zwaarder stengen bekomen te hebben, andermaal 11 Julij naar zee, om den 1sten Augustus daaraanvolgende ter reede Nieuwediep terug te keeren.

Het ramtschip *Guinea* werd den 16den April 1878 te Willemsoord in dienst gesteld.

Het ramtorenschip *Koning der Nederlanden* deed in den loop der maand September een proeftogt in de Noord- en Oostzee, vertrok daarop 3 Maart 1878 naar Oost-Indie en kwam den 6den Mei te Atjeh aan.

Het tot de Indische militaire marine behorende schroefstoomschip 4de klasse *Makassar* vertrok den 15den Augustus 1877 van Willemsoord naar Oost Indie en arriveerde den 7den November daaraanvolgende te Batavia.

De werving van schepelingen, vooral wat jongens betreft, leverde, om de hooger aangehaalde redenen, niet zooveel op als in het vorige jaar. In het jaar 1877 werden 747 man aangenomen, waarvan 457 onbevaren lichtmatro-

zen en jongens; in de eerste helft van het jaar 1878, 230 koppen, waarvan 92 onbevaren.

De vooruitgang in de sterkte van het ondergeschikt personeel bedroeg in 1877 251 koppen en in het eerste halfjaar van 1878 slechts 12 koppen.

De opleidingen van de adelborsten aan het Koninklijk Instituut voor de Marine, van de machinistleerlingen en van de boots- en stuurmansleerlingen beantwoorden aan het beoogde doel.

De werving bij het corps mariniers is gunstig te noemen. In 1877 werden 397 man aangenomen, en in het eerste halfjaar van 1878, 136 man. In 1877 nam de sterkte, na aftrek van het verlies, met 188 toe. In het eerste halfjaar van 1878 hield het verlies nagenoeg gelijken tred met de werving, zoodat de sterkte stationair bleef. Op 1 Julij 1878 ontbraken aan het compleet nog 109 man.

In de incompletie van het corps officieren van gezondheid is nog geene verbetering te bespeuren; die toestand blijft bezwarend op de dienst werken. Hoewel de commissie, benoemd bij Koninklijk besluit van 12 Januarij 1877, n°. 30, haar rapport heeft uitgebragt, zag de ondergeteekende zich toch, tot zijn leedwezen, verplicht, het nemen eener beslissing aangaande de daarin behandelde punten uit te stellen tot dat, na herstel van den Minister van Oorlog, een gezet overleg tusschen de betrokken Departementen van Oorlog, Kolonien en Marine zoude kunnen plaats vinden.

In afwachting daarvan meende hij evenwel voorloopig geene studenten voor de militaire school te Amsterdam te moeten aannemen en door het provoceren van het Koninklijk besluit van 18 April 1878, n°. 21, eene nieuwe regeling in het leven te moeten roepen voor studenten, die aan eene der universiteiten hunne studien wenschen voort te zetten op kosten van den Staat, om later als officier van gezondheid bij de zeemagt dienst te doen.

Moge dan ook in deze begrooting wijziging zijn gebragt noch in de organisatie, noch in de bezoldiging van het corps officieren van gezondheid, toch vertrouwt de ondergeteekende dat verbeteringen in dat opzigt niet uitgesteld zullen behoeven te worden voor geruimen tijd; op de indiening eener volgende begrooting zal, in ieder geval, niet gewacht behoeven te worden, daar het voornemen bij hem bestaat om, indien de noodzakelijkheid daartoe bleek, eene suppletoire begrooting in te dienen, ten einde de beschikking te erlangen over de noodige fondsen, die, ter uitvoering van de ontworpen reorganisatie, aan het thans voor de bezoldiging van het corps officieren van gezondheid uitgetrokken bedrag zouden ontbreken.

Met betrekking tot de zeemilitie kan alsnog het navolgende worden medegedeeld.

Voor de ligting van 1877 hebben zich voor de zeemilitie aangemeld 2141 personen, waarvan werkelijk zijn ingelijfd 600.

Als genoegzaam geoeffend hebben daarvan onbepaald verlof bekomen in:

October 1877	249
November »	332
December »	12
Januarij 1878	1
overleden	5
overgegaan met eene vaste verbindtenis bij de zeemagt	2
bij het corps mariniers	1

Voor zooverre daarvan door de betrokken Commissarissen des Konings opgraven inkwamen, hebben van degenen, die met onbepaald verlof van boord vertrokken zijn, 75 vergunning bekomen tot het uitoefenen van de buitenlandsche zeevaart.

Van de ligting van 1878 hebben zich, na aftrek van degenen die buiten oproeping blijven, 1980 personen voor de zeemilitie aangemeld, als in:

Friesland	214
Groningen	235

Transporteren

Per transport 449

Drenthe	61
Overijssel	106
Gelderland	124
Utrecht	63
Noordholland	618
Zuidholland	408
Zeeland	112
Noordbrabant	38
Limburg	1

1980

Volgens art. 5 der wet ven 19 Augustus 1861 (*Staatsblad* n°. 72) mogen echter niet meer dan 600 zeemiliciens worden toegelaten; dien ten gevolge konden, naar evenredige verdeling, overeenkomstig art. 3 van Zr. Ms. besluit van 20 Februarij 1878 (*Staatsblad* n°. 11), voor de dienst ter zee bestemd worden van:

Friesland	65
Groningen	71
Drenthe	18
Overijssel	32
Gelderland	38
Utrecht	19
Noordholland	187
Zuidholland	124
Zeeland	34
Noordbrabant	12
	600

IVde AFDEELING.

Het totaalcijfer dezer afdeeling (voor 1878 IIde afdeeling) bedraagt f 1 569 531, tegen f 1 516 110 in het vorige jaar, derhalve f 53 421 meer.

Dat verschil is toe te schrijven aan eene vermindering van:

Art. 53 (art. 11, 1878). Aanbouw, uitrusting en onderhoud van loodsvaartuigen met . . f 34 500

Art. 55 (art. 13, 1878). Aanbouw, aankoop, onderhoud en huur van loodsgebouwen, met 7 000

Totaal minder ——— f 41 500

waar tegenover eene verhooging van:

Art. 44 (art. 9c, 1878). Tractementen van de inspecteurs over het loodswezen enz. met f 2 000

Art. 49 (art. 9b, 1878). Bezoldiging van de ambtenaren, enz. in de loods-districten, met 120

Art. 51 (art. 10, 1878). Aandeel in de loodsgelden en vaste bezoldiging der loodsen enz. met 34 351

Art. 54 (art. 12, 1878). Huur van loodsafhaalvaartuigen enz. met . . . 500

Art. 56d en Art. 60d (art. 15f, 1878). Buitengewone werken voor de betoning en verlichting met 38 000

Transporteren f 74 971 f 41 500

Per transport f 74 971 f 41 500

Art. 57 (art. 15a, 1878). Bezoldiging en arbeidsloon. Directeur en personeel. Betonningsmagazijn te Enkhuizen met 500

Art. 58 (art. 18a, 1878). Aanschaffing van materialen enz. voor het algemeen betonningsmagazijn te Enkhuizen met 1 500

Art. 59a (art. 9c, 1878). Bezoldiging van het personeel bij de kust- en oeververlichting, enz. met 2 150

Art. 60a (art. 15d, 1878). Uitgaven voor behoeften van dagelijksch onderhoud der verlichtingen, met. . . 1 800

Art. 60b. (art. 15d, 1878). Herstellingen van lichttorens, met woningen enz., met. 2 000

Art. 62 (art. 16b en c, 1878). Kosten van aanbouw en onderhoud van vaartuigen der hydrographie enz. met 12 000

Totaal meer. 94 921

Zoodat ten slotte meer wordt uitgetrokken. f 53 421

De toelichtende staat geeft omtrent deze verschillen eene meer gedetailleerde omschrijving.

Loodswezen.

De bouw van den 5den ijzeren loodsschooner en van de 3 loodskotter, waarvan de aanbesteding werd medegedeeld bij de vorige begrooting, zoomede van het inspectie-vaartuig voor de dienst van het 2de district, waarvoor bij dezelfde begrooting de gelden werden toegestaan, is sedert voltooid, en zijn bedoelde vaartuigen in dienst gesteld.

Thans zijn in aanbouw 6 loodskotters. Voor den aanbouw van twee derzelve werden de fondsen toegestaan bij de begrooting voor 1878; terwijl voor de vier overigen strekte de verhooging dier begrooting bij de wet van 5 Junij 1878 (*Staatsblad* n. 91).

Bij de indiening, indertijd, van het ontwerp voor evengenoemde verhoogingswet, werd gerekend op den bouw van één loodsschooner en twee kotters. Vermits echter gebleken was, dat kotters in vele opzichten voor de dienst beter geschikt te achten zijn dan schooners en men ook in België weder tot den bouw van kotters wil overgaan, zoo heeft de ondergeteekende het beter gevonden, om in stede van den voorgestelden aanbouw van éenen schooner tot dien van nog twee kotters te besluiten, hetgeen ook, wat het aangevraagde bedrag aan fondsen betreft, geschieden kon door den minderen prijs van dat soort vaartuigen.

Aangezien de dus nu in aanbouw zijnde loodskotters in de eerste plaats strekken zullen tot directe aanvulling van ontstaan tekort door zeerampen, moet bovendien verdere bouw plaats vinden voor de eischen der gewone loopende dienst en voor reserve. Daartoe worden op deze begrooting wederom fondsen aangevraagd voor 4 kotters en voor de kosten van uitrusting van in aanbouw zijnde vaartuigen.

Onder moeilijke omstandigheden van weer en wind, gelijk die aan den Hoek van Holland niet zelden voorkomen, moet het aan boord brengen van de loodsen meestal per reddingboot geschieden. Voor die dienst werd tot nu toe eene kleine boot gebezigd. De behoefte heeft zich echter doen gevoelen, om, vooral in de wintermaanden, daartoe een grooter vaartuig, door inrigting meer aan de eischen voldoende, beschikbaar te hebben. Daartoe is thans in aanbouw eene *zich zelf rigtende reddingboot*, zoo als die bij de directie der Zuidhollandsche Redding-Maatschappij in gebruik zijn en die uitstekend voldoet.

De woningen voor het loodspersoneel te IJmuiden en voor den Inspecteur over het loodswezen te Terschelling,

die tijdens de indiening der vorige begrooting in aanbouw waren, zijn sedert voltooid en betrokken. Zoo ook is de inrigting tot stand gekomen van een gedeelte van het voormalig Rijksarsenaal te Delfzijl, tot woning voor den loods-commissaris en magazijn voor de loodsdienst aldaar.

Bij de suppletore begrooting voor 1877 werden, onder anderen, gelden toegestaan voor het loodsgedouw te Amsterdam en een magazijn nabij de haven van IJmuiden, tot berging van behoeften der loodsdienst.

Bedoeld magazijn, in aanbouw bij de indiening der vorige begrooting, is sedert voltooid en in gebruik genomen.

Wat het loodsgedouw voor Amsterdam betreft, daarvan stuitte de voorgenomen bouw op vele moeilijkheden, vooral met opzigt tot het erlangen van een voor de dienst geschikt gelegen terrein. Onder die omstandigheden is gebruik gemaakt van de zich voorloende gunstige gelegenheid tot aankoop van een huis, door zij en stand allezins geschikt voor het beoogde doel, en hetwelk, verder voor de dienst ingerigt, sedert betrokken is.

Door de opheffing van het loodswezen te Brielle was vervallen de behoefte aan het aldaar staand houten loodskantoor, dat dien ten gevolge van daar is overgeplaatst naar Dordrecht, voor de dienst van het loodswezen te dier plaatse.

In aanbouw zijn het aantal woningen voor het loodspersoneel aan het Noordzeekanaal, te IJmuiden, waarvoor de gelden werden toegestaan bij de begrooting voor 1878, terwijl voor 1879 verder fondsen worden aangevraagd, voor de oprigting van nog eenige woonhuizen ten behoeve van dat personeel.

Voorloopig is *pro memorie* uitgetrokken een post voor het bouwen van eene woning voor een Inspecteur over het loodswezen, enz. te Delfzijl, en wel in verband met de voorgenomen overplaatsing van dien titularis in het 1ste district, van Groningen naar evengenoemde plaats.

Betonning, bebakening en zeemerken.

Het stoom-transportvaartuig voor de betonning, enz. in het 3de district, blijkens de vorige begrooting in aanbouw, is voltooid en in dienst gesteld.

De kapitale herstelling van den dorpstoren van Callants-oog, als zeemerk van belang, is ten einde gebragt. Eene kleine verhooging van het daarvoor, blijkens de vorige begrooting, reeds toegekend subsidie is later noodig gebleken.

De groote voorziening aan romp, stoomketel en werktuigen van den transportschooner *Frans Naerebout*, waartoe bij de begrooting van 1877 de gelden waren toegestaan, heeft plaats gevonden.

De twee nieuwe kapen, ééne op Vlieland, de andere op den Noordsvaarder bij Terschelling, bedoeld bij de toelichting op de begrooting voor 1878, zijn sedert voltooid en geplaatst, beide ter vervanging van de oude kapen aldaar, welke in bouwvalligen staat verkeerden.

Op deze begrooting worden gelden aangevraagd voor aanschaffing van twee tonnen, *système Courtenay*.

Volgens een, op last van den ondergeteekende, ingesteld onderzoek te Havre, waar eene ton van bedoelde soort was uitgelegd, gelijk er ook door de Fransche Regering reeds meer werden aangeschaft, moeten die boeien, door golven of deining in beweging gebragt, een krachtig geluid voortbrengen en daardoor bijzonder geschikt zijn, als verkenmerk aan de mondingen van zeegaten, bij mistig of dik weder. Het voornemen is om daarmede ook eene proef ten onzent te nemen.

Verder worden weder fondsen aangevraagd voor nieuwe zeekapen, wanneer daaraan, in den loop van het jaar, behoefte moogt ontstaan.

Verlichting.

Het woongebouw voor de dienst der verlichting aan den Hoek van Holland (Noorderhoofd) en de nieuwe lichtopstanden voor Stavenisse en Goessche Sas (Zandkreek), waarvoor de fondsen waren verleend bij de begrooting van 1877, zijn voltooid.

Met den bouw van de twee lichttorens voor IJmuiden (Noordzee-kanaal), bedoeld bij de suppletore begrooting van 1877, is men zoo ver gevorderd, dat, buiten onvoor-

ziene omstandigheden, op de ontsteking van de lichten daarop, nog in *dit* jaar mag gerekend worden. De lichttoestellen voor deze verlichting der 1ste grootte werden intusschen aangeschaft.

De nieuwe lichttoren van Kijkduin, blijkens mededeeling bij de begrooting van 1878, voor rekening van het Departement van Oorlog te plaatsen, ter vervanging van den bestaanden, is sedert voltooid en daarop het nieuwe licht ontstoken.

Ook werden weder, in het afgeloopen jaar, door tusschenkomst van het Departement van Marine, ten behoeve en voor rekening van de dienst der kustverlichting in Oost-Indie, verschillende ontwerpen verder ten uitvoer gebragt of bevorderd, als: voor den ijzeren lichttoren voor Meindertsdroogte (Straat van Madura), en voorts voor de verschillende kleinere verlichtingen, reeds vermeld bij de toelichting op de vorige begrooting; terwijl nieuwe ontwerpen worden voorbereid en in gereedheid gebragt, of ten deele reeds zijn uitgevoerd voor de verlichtingen aan den Vlakkenhoek (Z. W. punt van Sumatra); op Edam, Java-zee; Poeloe Pandang, westkust van Sumatra en voor Samarang.

Op deze begrooting worden fondsen aangevraagd voor een lichttoestel, ten behoeve der verlichting te Egmond aan Zee, en voor eene verandering van de kustverlichting op Goedereede.

De verouderde constructie van de thans in gebruik zijnde toestellen bij eerstgenoemde verlichting, maakt vervanging door nieuwe, meer aan de eischen voldoende, noodzakelijk.

Tot versterking van het licht op den kustlichttoren van Goedereede, zoude de tegenwoordige lichttoestel der 2de grootte vervangen kunnen worden door een toestel van de 1ste grootte, en wel door den ouden lichttoestel afkomstig van den afgebroken lichttoren van Kijkduin. Voor deze wijziging moet ook de toren zelf meer bijzonder worden ingerigt, voornamelijk door het stellen daarop van een ijzeren kuip in stede van de bestaande steenen. Voor deze verandering en de aanschaffing van eene nieuwe lantaren, enz., moeten de boven bedoelde aangevraagde gelden strekken.

Ten behoeve van de scheepvaart om de Noord is, bij de aanwezigheid der vele gevaren nabij onze eilanden aldaar, eene versterking van de verlichting, onder anderen, op Ameland wenschelijk voorgekomen. De ondergeteekende is daarom voornemens, aldaar een nieuwen lichttoren te plaatsen. Het ontwerp daarvoor is echter nog niet voldoende voorbereid, om gegevens te hebben voor eene eenigzins juiste raming der kosten; weshalve voorloopig een post voor deze aangelegenheid *pro memorie* wordt uitgetrokken.

Hydrographie.

De buitenmond van den waterweg aan den Hoek van Holland is in October 1877 en in April 1878, de Noordzeehaven van IJmuiden in Mei 1878 opgenomen. De kaart volgens eerstgenoemde opname is in druk uitgegeven en zal gevolgd worden door die volgens de beide laatstgenoemde.

De opname van de Honte of Westerschelde, tusschen

Vlissingen en de Belgische grens, is dezen zomer onderhanden genomen.

De gravure der kaart van de Monden der Schelde, herzien naar de opname 1875/76, is nagenoeg gereed.

De teekening der kaart van de Maas uit zee tot Rotterdam is onderhanden.

De gravures der overige kaarten van de Nederlandsche zeegaten zijn steeds bijgewerkt, wanneer nieuwe opslag noodig was.

Het thans voor de hydrographische opnamen gebezigd wordende vaartuig is oud, en wat de inrigting betreft ook niet zoo geschikt meer voor de dienst als wenschelijk moet geacht worden (het was oorspronkelijk voor de loodsdiens bestemd).

Op de begrooting worden daarom fondsen aangevraagd, voor aanbouw van een nieuw *opnemingsvaartuig* (model rinkelbaar) zonder uitrusting, enz.

Vde AFDEELING.

Het eindcijfer bedraagt f 804 015,50 tegen f 801 070 in het vorige jaar, derhalve f 2945,50 meer, hetgeen toe te schrijven is aan:

een *hooger* bedrag, uitgetrokken op:

Art. 66 (art. 41, III, 1878). . . f 5 246,00

Art. 67 (> 42, 1878) . . . 1 034,00

Art. 68 (> 43, 1878) . . . 6 621,50

totaal *meer* ————— f 12 901,50

een *lager* bedrag, uitgetrokken op:

Art. 63 (art. 41, I, 1878). . . f 679,00

Art. 64 (> 41, I, 1878). . . 1 715,00

Art. 65 (> 41, II, 1878). . . 6 017,00

Art. 69 (> 44, 1878). . . 1 545,00

totaal *minder* ————— 9 956,00

zoodat ten slotte een hooger bedrag wordt verkregen van f 2 945,50

De oorzaken dier verschillen zijn in den adstructiven staat gedetailleerd omschreven.

Vide AFDEELING.

Voor deze afdeeling is dezelfde som uitgetrokken als voor het vorige jaar.

De Minister van Marine,

H. O. WICHERS.

BIJLAGE I.

VERGELIJKEND OVERZIGT van de IIde afdeeling der begrootingen van 1878 en 1879.

Op de begrooting van 1878 is toegestaan voor:

Artikel.	NIEUWEN AANBOUW.	Herstellen, tuigen en uit- rusten van in- en buiten dienst zijnde schepen, binnen- en buitenslands.	Conservatie reserve schepen.	Aanvulling van den voorraad.	Spartorpedo inrigtingen en torpedo's.	Gereedschappen en bewegingen, kosten van vervoer, jagt- en werkvaartuigen, sluis- en jaaggelden.	Verstrekkings en onder- houdswerken aan 's Rijks werven.
18	a. 630 000 b. 90 000 h. 320 000 i. 375 000 k. 240 000 l. 300 000 m. 120 000	c. 300 000 d. 250 000		g. 150 000	e. 20 000	f. 450 000	
19							53 000
20	a. 85 000 b. 12 000 c. 415 000 d. 8 000	e. 40 000		f. 50 000 g. 85 000 h. 25 000 i. 30 000 k. 70 000 l. 20 000	m. 50 000	n. 10 000	
21	a. 255 000 b. 70 000	e. 33 000 ä. 210 000		e. 10 000		f. 5 000	
22				200 000			
23		300 000					
24							354 200
25	a. 420 000 b. 11 000	a. 100 000 b. 209 000 c. 57 000 d. 12 000	a. 45 000 b. 40 000 c. 40 000			a. 315 000 b. 150 000 c. 80 000	e. 1 500
26						27 000	
	3 051 000	1 511 000	125 000	640 000	70 000	1 037 000	408 700

Artt. 12, 13 en 14 der begrooting van 1879 behooren vergeleken te worden met art. 18 der begrooting van 1878; 22 en 23 en eindelijk 24, met artt. 21, 22, 23, 25, 26, 24 en 19 der begrooting van 1878.

Op de begroting van 1879 is uitgetrokken voor:

Artikel.	NIEUWEN AANBOUW.	Herstellen, tuigen en uit- rusten van in- en buiten dienst zijnde schepen, binnen- en buitenslands.	Conservatie reserve schepen.	Aanvulling van den voorraad.	Spartorpedo inrigtingen en torpedo's.	Werktuigen en behoeften van algemeenen aard, kosten van vervoer, jagt- en werkvaartuigen, sluis- en jaaggelden.	Verstrekingen en onder- houdswerken aan 's Rijks werven.
12	a. 465 000	b. 250 000 c. 290 000				d. 355 000	
13	a. 120 000 b. 360 000 c. 300 000 d. 120 000						
14	a. 175 000	b. 50 000 c. 30 000		e. 120 000		d. 100 000	
15	a. 421 200	c. 5 000 d. 4 000		b. 5 000		e. 5 000	
16	a. 92 000			a. 27 000 c. 38 000 d. 28 000 e. 55 000	b. 20 000	f. 4 000	
17	a. 376 500	b. 85 000 c. 145 000		d. 10 000		e. 5 000	
18				200 000			
19		250 000					
20 I	a. 410 000	b. 110 000	c. 65 000			d. 315 000	
II	a. 11 000	b. 194 000	c. 45 000			d. 132 000	
III		b. 62 000	c. 45 000			e. 82 000	
IV en V		12 000					1 700
21						27 000	
22							122 345
23							157 300
24							50 000
	2 850 700	1 487 000	155 000	483 000	20 000	1 025 000	331 345

evenzoo artt. 15 en 16 met art. 20 der begroting van 1878 en verder achtereenvolgens artt 17, 18, 19, 20, 21,

Vergeleken met het jaar 1878, is derhalve voor het jaar 1879 uitgetrokken:

een *minder* bedrag:

voor nieuwen aanbouw van	f	500 300	
voor herstellen, tuigen en uitrusten van in- en buiten dienst zijnde schepen, van		24 000	
voor aanvulling van den voorraad, van		157 000	
voor spartorpedo-inrigtingen en torpedo's van		50 000	
voor gereedschappen en bewegingen, kosten van vervoer, bemanning, jacht- en werkvaartuigen, van		12 000	
voor verstrekkingen en onderhoudswerken aan 'sRijks werven, van		77 355	
			f 820 655

en een *meerder* bedrag:

voor conservatie van reserveschepen, van	f	30 000	
			30 000

waardoor het eindcijfer der IIde afdeeling (IIde afdeeling 1878) ten slotte minder bedraagt f 790 655

BIJLAGE II.

STAAT, houdende eene globale aanwijzing van uitgaven die geacht kunnen worden het gevolg te zijn van onze bezittingen in Oost-Indie, en die in deze begrooting voorkomen.

Nummer der artikelen.	Onderdeelen.	B E N A M I N G.	Algemeene dienst.	N E D E R L A N D.		Nederlandsch Oost-Indie.
				Binnenlandsche verdelijging.	Buitengaats.	
		Iste AFDEELING.				
1		Bezoldiging van den Minister. . . .	f 12 000,00			
2		Bezoldiging van den secretaris-gene- raal, van de ambtenaren en van de verdere geëmploijeerden en bedien- den, benevens toelagen en schrijf- loonen	98 800,00			
3		Bezoldigingen der officieren, tijdelijk gedetacheerd bij het Departement.	28 500,00			
4		Bureau- en locaalbehoeften, kleine uitgaven en drukwerk.	16 000,00			
5		Bezoldigingen en toelagen van de ambtenaren op 's Rijks werven. .	56 475,00			
6		Bezoldigingen en toelagen van de directeuren en kommandanten en van de officieren, tijdelijk gedeta- cheerd bij 's Rijks werven . . .	34 600,00			
7		Bezoldigingen en toelagen van de ingenieurs der marine.	37 166,67			
8		Bureau- en locaalbehoeften, drukwerk en kleine uitgaven	10 000,00			
9		Bezoldigingen en toelagen van het personeel bij de inspectie en verifi- catie van tijdmeters en andere zee- instrumenten	3 290,00			
10		Bureau- en locaalbehoeften, druk- werk, emballage, vracht en andere aan de inspectie en verificatie ver- bonden uitgaven.	400,00			
11		Reis-, verblijf- en vacatiekosten voor de curele ambtenaren, voor de mili- tair en de personen die geene bezoldiging uit 's Rijks schatkist trekken, alsmede voor de mindere geëmploijeerden, werklieden en be-				
		Transporteren	f 297 231,67			

Nommer der artikelen.	Onderdeelen.	B E N A M I N G.	Algemeene dienst.	N E D E R L A N D.		Nederlandsch Oost-Indie.
				Binnenlandsche verdediging.	Buitengaats.	
		Per transport	f 297 231,67			
		dienden bij 's Rijks werven, met inbegrip der restitutie van ten dienste van het Rijk gedane uit- schotten	27 000,00			
			f 324 231,67			
		IIde AFDEELING.				
12		Aanschaffing van alle materialen, uit- gezonderd hout en steenkolen, zoo- mede aanschaffing en herstelling van alle voorwerpen en inrigtingen, benoodigd tot den aanbouw, de aftimmering, vervorming, toetui- ging, uitrusting, het onderhoud en de herstelling van schepen en vaartuigen op 's Rijks werven en tot dien aanbouw, die vervorming en herstelling benoodigde werktui- gen en behoeften, alsmede de her- stelling en vervorming van schepen en vaartuigen bij particulieren, alles met den aankleve van dien, benevens de kosten van vervoer, bereiding en keuring:				
	a.	materialen voor aanbouw, tuigen en uitrusten van nieuwe schepen	»	f 65 000,00	f 200 000,00	f 200 000,00
	b.	materialen voor herstelling van schepen in en buiten dienst . .	f 14 000,00	166 000,00	360 000,00	
	c.	materialen voor tuigen en uitrusten.				
	d.	materialen voor aanbouw, aankoop, herstelling, onderhoud en van werktuigen, behoeften enz. . .	355 000,00			
13		Aanbouw van schepen en vaartuigen bij particulieren, alles met den aan- kleve van dien, benevens de kosten van vervoer, beproeving en toezigt	120 000,00	780 000,00		
14		Aanschaffing van hout, benoodigd tot den aanbouw, de aftimmering, vervorming, toetuinging enz. van schepen en vaartuigen op 's Rijks werven, alles met den aankleve van dien, benevens de kosten van ver- voer en keuring	252 000,00	34 000,00	117 000,00	72 000,00
15		Aanschaffing, wijziging en herstelling van geschut, geschutleggers, affu- tage, draagbare vuur- en blanke handwapenen en ledergoed, alles met den aankleve van dien, be- nevens de kosten van vervoer en keuring:				
	a.	aanschaffing van geschut en af- futage	20 000,00	289 040,00	56 080,00	56 080,00
	b.	aanschaffing van vuur- en blanke handwapenen en ledergoed . .	2 000,00	1 500,00	1 500,00	
	c.	herstelling en wijziging van geschut en affutage	1 000,00	2 000,00	2 000,00	
		Transporteren	f 764 000,00	f 1 337 540,00	f 736 580,00	f 328 080,00

Nummer der artikelen.	Onderdeelen.	B E N A M I N G.	Algemeene dienst.	N E D E R L A N D.		Nederlandsch Oost-Indie.
				Binnenlandsche verdeliging.	Buitenguaats.	
		Per transport	f 764 000,00	f 1 337 540,00	f 736 580,00	f 328 080,00
	d.	herstelling en wijziging van hand- wapenen en ledergoed				
	e.	kosten van vervoer en beproeving.	9 000,00			
16		Aanschaffing en herstelling van pro- jectielen, torpedo's en het daarbij be- hoorend materieel, buskruid, vuur- werken, gereedschappen en alle ver- dere zaken hierop en op de kosten van beproeving, vervoer, begeleiding en bewaring betrekking hebbende:				
	a.	aanschaffing en herstelling van projectielen	86 000,00	22 000,00	11 000,00	
	b.	als voren van torpedo's met toe- behooren	»	20 000,00		
	c.	als voren van vuurwerken . . .	14 000,00	9 000,00	15 000,00	
	d.	als voren van gereedschappen . .	11 500,00	5 000,00	11 500,00	
	e.	aanschaffing en vernaling van buskruid	12 000,00	31 000,00	12 000,00	
	f.	kosten van beproeving, vervoer, begeleiding en bewaring . . .	4 000,00			
17		Aanschaffing en herstelling van scheepsstoomwerktuigen en ketels, daarvoor benoodigde materialen en voorwerpen, machinekamerbehoef- ten, benevens de kosten van ver- voer, toezigt bij de vervaardiging en beproeving:				
	a.	aanschaffing van stoomwerktuigen en ketels voor nieuwe schepen .	»	»	188 250,00	188 250,00
	b.	aanschaffing van ketels voor in en buiten dienst zijnde schepen . .	»	85 000,00		
	c.	herstellingen aan werktuigen en ketels voor in en buiten dienst zijnde schepen	»	70 000,00	75 000,00	
	d.	machinekamerbehoefden	»	6 000,00	4 000,00	
	e.	kosten van vervoer, toezigt en be- proeving	5 000,00			
18		Aanschaffing van steenkolen, bene- vens de kosten van vervoer . . .	68 000,00	76 000,00	56 000,00	
19		Kosten buiten'slands gevorderd tot herstelling van schepen, hunne uitrusting en verzorging van be- hoefden (uitgezonderd steenkolen), mitsgaders die hunner toetuiging, artillerie- en stoomwerktuigen, zoo- mede de vereischte transportkosten, alles met den aankleve van dien .	»	»	50 000,00	200 000,00
20		Bezoldigingen en toelagen aan min- dere geëmploijeerden, daggelden en toelagen aan werklieden op 's Rijks werven en aan wachters bij de havendiensten, alsmede de bezoldi- gingen van machinisten en vuur- stokers der active zeemagt, gede-				
		Transporteren	f 973 500,00	f 1 661 540,00	f 1 159 330,00	f 716 330,00

Nummer der artikelen.	Onderdeelen.	B E N A M I N G.	Algemeene dienst.	N E D E R L A N D.		Nederlandsch Oost-Indie.
				Binnenlandsche verdediging.	Buitengnats.	
		Per transport	f 973 500,00	f 1 661 540,00	f 1 159 330,00	f 716 330,00
		tacheerd bij of belast met de conservatie der schepen op 's Rijks werven; verder de kosten van bewaking en bewaring van 's Rijks maritime etablissementen, magazijnen enz., kosten van opzigt, met den aankleve van dien, over uit te voeren werken buiten 's Rijks werven of bij particulieren en bij houtkeuringen, kosten van buiten of op de werven door particulieren volgens contract of tarief verrigte werkzaamheden en kosten van kleeding van mindere geëmployeerden, uitmakende de politie op 's Rijks werven, en der havendiensten:				
	I.	aanbouw van nieuwe schepen . .	»	81 000,00	164 500,00	164 500,00
	I, II en III.	Willemsoord, Amsterdam en Hellevoetsluis:				
		herstellingen van schepen in en buiten dienst, aanmaak van sloepen, behoeften.	7 000,00	113 000,00	246 000,00	
		conservatie reserveschepen . . .	»	45 000,00	110 000,00	
		aanbouw, herstelling, onderhoud enz. van werktuigen, behoeften, gereedschappen enz. van algemeen aard, dienst der magazijnen, politie enz.	529 000,00			
		tuigen en uitrusten van nieuwe schepen	»	»	5 500,00	5 500,00
	IV.	werkzaamheden buiten de werven.	12 000,00			
	V.	kosten van kleeding voor het personeel van politie en der havendiensten	1 700,00			
21		Bezoldiging der bemanning van het jagt en de werkvaartuigen, de toelagen en kleeding-, sluis-, brug- en jaaggelden en andere onkosten. .	27 000,00			
22		Aanbouw, aanschaffing of aankoop van gebouwen, magazijnen, werkplaatsen, hellingen, vaste kappen, dokken, sluizen, bruggen, bokken, kranen, kaaimuren, beschoeijingen, ommuringen en omrasteringen, wachten, geschutstellingen, gas- en waterleidingen enz., benevens andere maritime werken, alles met den aankleve van dien, wijders de kosten van vervoer, toezigt en beproeving van een en ander . . .	122 345,00			
23		Onderhoud en herstelling van gebouwen, magazijnen, werkplaatsen, hellingen, vaste kappen, dokken, sluizen, bruggen, bokken, kranen, kaaimuren, beschoeijingen, ommuringen en omrasteringen, wachten, geschutstellingen enz., benevens andere marinewerken, en aanschaffing van de daarvoor be-				
		Transporteren	f 1 672 545,00	f 1 900 540,00	f 1 685 330,00	f 886 330,00

Nummer der artikelen.	Onderdeelen.	B E N A M I N G.	Algemeene dienst.	N E D E R L A N D.		Nederlandsch Oost-Indie.
				Binnenlandsche verdediging.	Buitengaats.	
		Per transport noodigde materialen, alles met den aankleve van dien; wijders de kosten van vervoer, toezigt en beproeving van een en ander, die van opzigt, huur en andere onkosten van bus- kruidmagazijnen, waaronder die behoorende aan particulieren te Nieuwer-Amstel	f 1 672 545,00 157 300,00	f 1 900 540,00	f 1 685 330,00	f 886 330,00
24		Aanschaffing en herstelling van stoomwerktuigen en ketels en ver- dere stoomwerktuigelijke inrigtin- gen, ten dienste der maritime etablissemten, de daarvoor be- noodigde materialen en voorwerpen, machine-kamerbehoefden, alles met den aankleve van dien; wijders de kosten van vervoer, toezigt bij de vervaardiging en beproeving van een en ander, benevens die voor verstrekking van licht en water aan 's Rijks marine-inrigtingen. .	50 000,00 f 1 879 845,00	f 1 900 540,00	f 1 685 330,00	f 886 330,00
		IIIde AFDEELING.				
25		Vaste tractementen van het corps zee-officieren	f 248 370,00	f 13 200,00	f 42 700,00	f 137 830 (I. H.) 39 000,00
26		Vaste tractementen van het corps officieren van administratie . . .	36 440,00	2 525,00	9 200,00	32 835 (I. H.) 6 800,00
27		Tractementen van het corps officieren van gezondheid en de apothekers en toelage aan een officier van gezondheid der landmagt te Vlis- singen, voor het waarnemen van de geneeskundige dienst, ten be- hoeve van het marine-personeel aldaar en het keuren van man- schappen	39 430,00	2 550,00	12 800,00	32 120 (I. H.) 8 400,00
28		Bezoldiging van het personeel bij het hospitaal der marine te Willems- oord en de maritime ziekeninrigting te Hellevootsluis, als: zee-tracte- menten en toelagen aan de officieren van gezondheid, den 1sten apotheker en den administrateur bij die inrig- tingen geplaatst, benevens maand- gelden aan de mindere geëmploijeer- den	27 892,00			
29		Vaste soldij van officieren-machinist.	6 836,00			924 (I. H.)
30		Vaste tractementen van dek- en onder- officieren tot het vaste corps be- hoorende	17 960,00	800,00	2 600,00	9 240 (I. H.) 2 400,00
31		Kosten van het corps mariniers, als: tractementen en toelagen der offi- cieren, soldijen en toelagen der minderen, na aftrek der ten hunnen koste verstrekte voeding; aanschaf-				
		Transporteren	f 376 928,00	f 19 075,00	f 67 300,00	f 56 600,00 212 919 (I. H.)

Nommer der artikelen.	Onderdeelen.	B E N A M I N G.	Algemeene dienst.	N E D E R L A N D.		Nederlandsch Oost-Indie.
				Binnenlandsche verdediging.	Buitengaats.	
		Per transport	f 1 549 722,65	f 138 595,00	f 462 962,00	f 563 441,62
		dende tot officier van gezondheid bij de zeemagt; tegemoetkoming en premien aan officieren van gezondheid van de landmagt, aan artsen, die als officier van gezondheid der 2de klasse bij de marine dienst nemen, en aan studenten bij de universiteiten, die zich verbinden als officier van gezondheid bij de marine in dienst te treden, zoodra zij het diploma van arts verkregen hebben	101 185,00			1 407 449 (I. H.)
36		Bijzondere kosten van opleiding van machinist-, stuur- en bootsmans-leerlingen, kanonniers en jongens, voor hulponderwijzers, godsdienst-onderwijs enz., school- en teeken-behoefden, bibliotheek, aanmoediging, belooning, uitspanningen en de huur van eene zweminrichting.	13 900,00			
37		Subsidie aan de Kweekschool voor Zeevaart te Leiden	10 000,00			
38		Schaffing der equipages en aanschaffing van zeep van 's Rijks wege aan de schepelingen verstrekt wordende:				
	a.	Nederlandsch-Indische zeemagt . .	»			
	b.	auxiliair eskader	»	»	»	361 671,20
	c.	stations in West-Indie	»	»	33 835,50	
	d.	kruis- en oefeningstogten enz. . .	»	»	151 040,25	
	e.	wacht- en opleidingschepen . . .	361 514,25			
	f.	binnenlandsche dienst	»	25 951,50		
	g.	zee-miliciens	»	57 780,00		
	h.	verschillende uitgaven, als: drinkwater, ververschingen, ziekenkost, vracht en emballage, inkomende regten en plaatselijke belastingen enz.	19 900,00	600,00	4 500,00	
39		Kosten van gebouwen voor kazernen en de daarbij behoorende wachten, van hospitalen en cantines en het daarbij behoorend materieel . . .	24 500,00			
40		Kosten van verpleging van zieken in hospitalen, burgerlijke gestichten en bij particulieren; transport van zieken; geneesmiddelen, chirurgicale, pharmaceutische en verdere behoeften voor de geneeskundige dienst der zeemagt en kosten van voorziening in de geneeskundige hulp en verstrekking van geneesmiddelen aan de officieren en deken onderofficieren en hunne huisgezinnen.	68 000,00			
		Transporteren	f 2 148 721,90	f 222 926,50	f 652 337,75	f 925 112,82
						1 407 449 (I. H.)

Nommer der artikelen.	Onderdeelen.	B E N A M I N G.	Algemeene dienst.	N E D E R L A N D.		Nederlandsch Oost-Indie.
				Binnenlandsche verdediging.	Buitengaats.	
41		Per transport Kosten van in en buiten dienst zijnde schepen en vaartuigen binnen- en buiten's lands, wegens quarantaine- gelden, loodsgelden, kanaalregten enz., sleeploonen, sluis-, brug- en jaaggelden enz., het verleen van hulp, het opvisschen en bergloon van ankers en kettingen enz. . .	f 2 148 721,90	f 222 926,50	f 652 337,75	f 925 112,82 1 407 449 (I. H.)
			7 000,00	8 000,00	13 000,00	
42		Kosten van transport van officieren en mindere schepelingen, die voor 's Rijks rekening uit de Nederland- sche bezittingen of van eenig ander station naar het vaderland terug- keeren of derwaarts worden uitge- zonden	»	»	2 000,00	48 000,00
43		Druk- en bindwerk, aankoop van reglementen ten dienste der active zeemagt.	1 400,00	1 000,00	1 400,00	1 200 (I. H.)
			f 2 157 121,90	f 231 926,50	f 668 737,75	f 973 112,82 1 408 649 (I. H.)
		IVde AFDEELING.				
44-62		Loodswezen en hydrographie . . .	»			
		Vde AFDEELING.				
63		Burgerlijke pensioenen, verleend vóór 1 Julij 1846, en die aan de mindere geëmploijeerden en werklieden bij 's Rijks maritime werven, tot en met den 1sten December 1848 . . .	f 5 263,00			
64		Militaire pensioenen, verleend vóór 1 October 1851	17 174,00			
65		Burgerlijke pensioenen, waarop na den 1sten Julij 1846 aanspraak is verkregen	52 280,00			
66		Militaire pensioenen, verleend krach- tens de wetten van 28 Augustus 1851 (<i>Staatsbladen</i> n ^o . 126 en 127) en 1 April 1875 (<i>Staatsblad</i> n ^o . 33)	378 118,00	»	»	f 170 000,00
67		Pensioenen aan mindere geëmploijeer- den, werklieden en bedienden bij 's Rijks maritime inrigtingen en op 's Rijks jagt- en werkvaartuigen en aan hunne weduwen en kinderen	84 034,00			
68		Betreffende loodswezen	»			
69		Tijdelijk te verleen pensioenen en onderstanden	4 455,00			
70		Wachtgel'en aan gewezen burger- lijke ambtenaren.	3 714,00			
		Transporteren	f 545 038,00	»	»	f 170 000,00

Nommer der artikelen.	Onderdeelen.	B E N A M I N G.	Algemeene dienst.	N E D E R L A N D.		Nederlandsch Oost-Indie.
				Binnenlandsche verdediging.	Buitengaats.	
71		Per transport Kosten van medailles, eeresabels en andere onderscheidingsteekenen voor officiëren, schepelingen, mariniers, mindere geëmploijeerden, bedienden enz. en van gratificatiën aan de medailles verbonden	f 545 038,00 10 000,00	»	»	f 170 000,00
72		Betreffende loodswezen	»			
73		Betreffende gratificatiën	»			
			f 555 038,00	»	»	f 170 000,00
		Vide AFDEELING.				
74		Onvoorziene uitgaven	f 53 000,00			

30

(Staatsbegrooting voor het dienstjaar 1879. VI. 2.)